

Posudek oponenta disertační práce studentky Mgr. Petry Jiráskové

s názvem

Přínos využití audioorální metody ve výuce češtiny pro dospělé cizince na úrovni A0-A1

předkládané v roce 2024 na Ústavu českého jazyka a teorie komunikace FF UK v Praze

(Filologie, studijní obor Český jazyk)

I. Stručná charakteristika práce

Předložená disertační práce Mgr. Petry Jiráskové je poměrně rozsáhlá (obsahuje celkově 166 stran bez příloh) a je zcela zřejmé, že je vyústěním jejího několikaletého systematického zájmu o vybrané téma zaměřené na audioorální výuku češtiny u dospělých cizinců na úrovni A0 – A1 podle SERR. Je zde předložena podrobná analýza audioorální metody v oblasti kvality výslovnosti, zapamatování slovní zásoby, porozumění gramatice a motivace k mluvení s ohledem na její přínos pro studenty začátečníky, přičemž zahrnuje také srovnání s tradičním přístupem využívajícím od počátku učebnici. Zvolený námět představuje aktuální problém, a proto jeho zpracování považuji za velmi potřebné, a to zejména z aspektu lingvodidaktického.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

V teoretické i praktické části předložené práce autorka potvrzuje a dokazuje kvalitu své vědeckovýzkumné a lingvodidaktické kompetence v oblasti problematiky zaměřené na využití audioorální metody v počáteční fázi výuky češtiny pro dospělé cizince. Disertační práce má převážně deskriptivní charakter. Doktorandka v ní poměrně fundovaně analyzuje a interpretuje lingvistická a metodologická východiska vztahující se ke zvolenému námětu. Vytyčený cíl práce, a to ověřit předpoklad účinnosti audioorálního přístupu a identifikovat případné nedostatky a rizika, se jí podařilo splnit. Důkladné poznání teorie a praxe oboru pak podtrhuje odbornou hodnotu předloženého textu.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

Teoretická a metodologická východiska disertační práce jsou představena na základě moderních lingvodidaktických principů a tendencí. Autorka vymezuje nejdůležitější termíny-pojmy ve vzájemných souvislostech a vykazuje velmi dobrou orientaci v příslušné domácí i zahraniční odborné literatuře. Vyjadřuje se jasně a srozumitelně, na dobré odborné úrovni. Obsah textu je přehledně rozčleněn do dvanácti hlavních kapitol a dalších podkapitol, jež na sebe logicky navazují, což svědčí o promyšleném postupu při zpracování zvoleného tématu. Snad jen úvod nebylo zapotřebí číslovat.

Od obecně formulovaných problémů na začátku teoretické části, v níž autorka mohla snad kritičtěji posoudit různé teorie a zaujmout k nim ve větší míře vlastní zdůvodněné postoje, stručně

nastiňuje historii výuky cizích jazyků a přechází k podrobné analýze audiolingvální metody (dále jen ALM) a strukturně globální audiovizuální metody (dále jen SGAV). Oceňuji, že doktorandka věnovala dostatečný prostor i kritickému pohledu na obě tyto metody výuky cizích jazyků. Kladně hodnotím i obsah textu zaměřeného na audioorální kurzy v českém jazykovém prostředí (7. kapitola) a na návaznost dalších učebních materiálů na mAOK (8. kapitola), což doplňuje komplexní pohled na sledovanou problematiku.

Jádro práce pak představuje její empirická část, v níž doktorandka nejprve představuje základní proporce moderního audioorálního kurzu (dále jen mAOK), popisuje zvolenou metodologii svého šetření založeného na kvantitativním i kvalitativním přístupu k obsahu mAOK, a to prostřednictvím částečně řízených rozhovorů s lektory a pomocí polostrukturovaných dotazníků od studentů. Autorka tak kombinuje kvantitativní analýzu počtu zapamatovaných lexikálních jednotek s kvalitativním rozbohem expertních názorů lektorů a zpětnou vazbou získanou od studentů. Ačkoliv sama upozorňuje na to, že nebylo možné získat srovnávací skupinu, kladně hodnotím to, že v předloženém textu práce využívá zkušenosti lektorů a studentů z jiných kurzů (referenční bod).

Na základě získaných výsledků svého šetření pak autorka dopívá k pozitivnímu závěru, že nově zavedený mAOK pro výuku češtiny jako cizího jazyka je přínosný, přičemž konstatuje, že jeho výhody převažují nad jeho nevýhodami. Souhlasím s tím, že kombinace kvantitativního a kvalitativního výzkumu umožňuje poskytnout důkladný pohled na zvolenou problematiku, i když podle mého názoru mohly být získané hodnoty z realizovaného šetření zpracovány o něco pečlivěji a detailněji. Přesto však lze konstatovat, že doktorandka dospívá k zajímavým zjištěním. Na základě kvantitativního přístupu odhaluje, že studenti mají přijatelnou kapacitu pro zapamatování lexikálního materiálu, zatímco výsledky kvalitativní analýzy ukazují na to, že studenti i lektori vnímají předpokládané výhody mAOK spočívající v budování lingvistického sebevědomí, zlepšení schopnosti komunikovat a snížení obav z používání cizího jazyka, stejně tak i pokrok v oblasti výslovnosti, budování a rozšiřování slovní zásoby a vytváření si gramatických prekonceptů využitelných v následující výuce s učebnicí. Souhlasím také s autorčiným tvrzením, že mAOK je efektivní zejména pro studenty se slabší počáteční znalostí češtiny, neboť rychlý počáteční pokrok přispívá k jejich motivaci. Naopak studenti se znalostí jiných slovanských jazyků mohou mít nižší motivaci a vnímat příslušný kurz jako pomalý či nedostatečně stimulující. Škoda, že tato zjištění platí pouze pro oslovenou cílovou skupinu, neboť je nelze s ohledem na použitou statistickou metodu zobecnit. Zajisté však tyto poznatky poukazují na nutnost individualizovat výuku podle potřeb jednotlivých skupin studentů, a to například vytvořením doplňkových či rozšiřujících materiálů. S doktorandkou se ztotožňuji i v tom, že pro optimalizaci výuky a maximalizaci přínosů této metody je klíčová rovněž důkladná metodická příprava lektorů.

Lze konstatovat, že po formální stránce je celková úroveň práce dobrá. Autorka pracuje koherentně se zkratkami i syntaxí bibliografických odkazů, nedopouští se vážnějších pravopisných chyb a ani větších jazykových neobratností. Drobné nepřesnosti či nedostatky interpunkční, stylistické nebo formální mohly být pečlivější závěrečnou korekturou odstraněny (viz např. na s. 100: „...tak v otázkách kladených učitelům a v dotazníky pro studenty.“).

Text práce je jako celek vizuálně přehledný a vcelku dobře graficky zformátován. V některých částech práce bych uvítala souvislý text místo odrážek či bodů (viz např. s. 24, s. 63–64, s. 100–101),

což pak může připomínat spíše skriptum než odborný text. Zároveň ale připouštím, že takto rozčleněný text je pro čtenáře přehlednější.

Také k práci se zdroji i materiálem v předloženém textu nemám prakticky žádné připomínky, neboť dokorandka náležitě využívá dostupné primární i sekundární prameny. Dobře zachází s domácí i zahraniční odbornou literaturou, správně cituje i parafrázuje. Škoda, že se ve větší míře nepokusila k citovaným pasážím a názorům odborníků zaujmout vlastní postoj a doplnit je svým komentářem. Vhodně také vybírá a odkazuje na učební texty, metodické materiály i online zdroje. Výsledky jejího zkoumání, k nimž autorka dospěla, pak mají výpovědní hodnotu pro její cílovou skupinu a jsou i správně interpretovány.

Díky nashromážděným poznatkům se autorce podařilo prokázat, že zařazení audioorálního úvodu do výuky ČJČJ v kurzech určených dospělým studentům lze celkově považovat za přínosné. Vyhodnocení získaných dat v závěru práce přináší velmi cenné aktuální poznatky, které svým dosahem pro teorii a praxi vyučování češtiny jako jazyka cizího či druhého a v souvislosti s budováním a rozvíjením komunikační kompetence v češtině překračují český kontext, neboť mohou přinést další výzkumné a edukační podněty pro vyučování dalších jazyků nejen u nás, ale také v zahraničí.

IV. Dotazy k obhajobě

1. Stručně vysvětlete, v čem spočívá podle Vašeho názoru rozdíl mezi češtinou jako jazykem cizím a češtinou jako jazykem druhým? Dokázala byste specifikovat nějaké odlišnosti mezi výukou češtiny jako jazyka cizího a druhého v rámci nově zavedeného mAOK?

2. Vzhledem k tomu, že jak na začátku své předložené disertační práce v abstraktu uvádíte: „*Pro optimalizaci výuky a maximalizaci přínosů této metody je klíčová také důkladná metodická příprava lektorů.*“, tak pak i ve svém závěru píšete: „*Dostatečně metodicky edukovaný lektor může jmenovaná pozitiva aktivně posilovat a rizika vědomě eliminovat.*“, mohla byste stručně uvést, co by taková metodická příprava lektorů měla obsahovat a jakým způsobem by ji bylo vhodné realizovat?

V. Závěr

Jako celek se předložený text vyznačuje propracovaností a adekvátností teoreticko-metodologických východisek a logickou strukturou zpracování jeho obsahových komponentů. Silnou stránkou je vyvážená kombinace teoretického rozboru problematiky a výzkumné empirie autorky.

Předložený text představuje velmi užitečný materiál zaměřený na audioorální výuku češtiny u dospělých cizinců na úrovni A0–A1 podle SERR, neboť je východiskem pro chápání moderního konceptu jazykové a komunikační kompetence v češtině a jeho dynamiky, a tím i pro jeho praktické využití při výuce češtiny jako jazyka cizího či druhého.

Z obsahu posudku jednoznačně vyplývá, že předloženou disertační práci Mgr. Petry Jiráskové považuji za přínosnou a celkově ji hodnotím kladně, a proto ji **doporučuji k obhajobě**. Předběžně klasifikuji předloženou disertační práci jako ***prospěla***.

doc. PaedDr. Jaromíra Š i n d e l á ř o v á, CSc.

V Ústí nad Labem dne 18. července 2024